

LE MONDE GAZETESİ VE CEZAYİR OLAYLARI

* Araş. Gör. Aslı YAPAR

GİRİŞ

Bir toplumun ilerleme düzeyini belirleyen en önemli niteliği basın alanındaki gelişimidir. Yirmibirinci yüzyıla yaklaştığımız bu dönemde basın artık büyük bir endüstri ürünü konumuna gelmiştir ve teknolojik yenilikler sayesinde geniş kitlelere sesini ulaştırabilmektedir. Bu denli yaygın olan basının, en önemli işlevi, toplumu tarafsızlığını koruyarak bilgilendirmek, gerektiğinde ise uyarmaktır.

Basının bir çok önemli işlevinin yanısıra uluslararası işlevi de göz ardı edilmemesi gereken özelliklerinden birisidir. Toplumları ve bireyleri yönlendirme gücünü elinde tutan basın, bu nedenle günümüzde yasama, yürütme ve yargıyla birlikte dördüncü güç olarak adlandırılmaktadır. Kimi zaman kamuoyunu, olayların seyrini değiştirebilecek biçimde etkileyebilmektedir. Bu açıdan son derece hassas konuları oluşturan uluslararası sorunları ele alırken basına çok büyük sorumluluklar düşmektedir.

Basının görevi sorunları körüklemek ya da çözümlenmek değildir. Yapması gereken, olan olayları belirleyerek bunları aynen yansıtmaktır. Bunun dışında kendisi bir olay yaratmakla yükümlü değildir.

Biz de bu noktadan yola çıkarak, Fransız kamuoyunu yakından ilgilendiren bir konu olan "Cezayir Olayları" ve bu olayların Fransız basınına nasıl yansıdığını incelemeye çalıştık. Bu amaçla örnek olarak Fransa'nın tanınmış gazetelerinden biri olan "Le Monde" gazetesini seçtik. Gazetenin, Cezayir'deki olaylar karşısında takındığı tutumu, olayları ele alış biçimini ve bu olayların uluslararası platforma yansıtılmasında bir etkisi olup olmadığını ortaya çıkarmak için uğraştık.

Bu çalışmayı gerçekleştirebilmek amacıyla Nisan 1995-Haziran 1995 dönemi arasında Le Monde gazetesinde konuyla ilgili çıkan yazıları ele aldık. Ancak çalışmanın temel noktasını oluşturan Le Monde Gazetesi ve Cezayir Olayları'nı ele almadan önce Fransız Basını'nın günümüzdeki konumu ve Le Monde'un Fransız Basını'ndaki yerini incelemenin, neden bu konuda bir araştırma yaptığımıza açıklık getireceğini düşündük. Ayrıca gazetede yer alan haberlerin içeriğinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından Cezayir Olayları'nın tarihçesine de kısaca

* İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi

değindik.

1. FRANSIZ BASINI

Uç buçuk asırlık bir geçmişi olan Fransız Basını, gerek niteliksel gerek niceliksel açıdan dünyanın önde gelen basın kuruluşlarına sahip bulunmaktadır. Ancak Amerikan Basını'ndaki gelişmeler 19.yy sonlarında-20.yy başlarında Fransız Basını'nın önemini yitirmesine yol açmıştır. Oysa ki Amerikan Gazetecilği yalnızca " Fransa'da ortaya atılan yöntem ve teknikleri yeniden ele almakla"1 yetinmiştir. Yani günümüzde Amerikan Basını'nın başarısı olarak karşımıza çıkan yeniliklerin bir çoğunun anayurdu Fransa'dır.

İlk Haber Ajansı 1832 yılında Charles Havas tarafından Fransa'da kurulmuştur. İlk ucuz gazete 1836 yılında Girardin ve Dutacq tarafından piyasaya sürülmüştür. İlk rotatif baskı 1863 yılında Marinoni tarafından yine Fransa'da gerçekleştirilmiştir. İlk renkli ek 1890 yılında Le Petit Journal gazetesince dağıtılmıştır.

Bütün bu ilkleri gerçekleştirmiş olmasına karşın, yaşanan iki dünya savaşı Fransız basınıni sarsmıştır. Tüm alanlarda ortaya çıkan ekonomik kriz basın sektöründe de etkisini göstermiştir. Bunun yanısıra çıkarılan yasalar tekelleşmeyi, gazete zincirleri oluşturulmasını, yabancıların basın alanında yatırım yapmalarını önlemeye yönelik olmuştur.

1.1 Fransız Basını'nın Tarihçesi

Gutenberg'in matbaayı bulmasından bir asır sonra ortaya çıkan gazete, Fransa'da ilk kez 1631 yılında Théophraste Renaudot tarafından Gazette adıyla yayınlanmıştır. İlk yayınlandığı dönemde 4 sayfa ve haftalık çıkan gazete daha sonra sayfa sayısını ve tirajını artırmıştır.

17. ve 18. yüzyıllara geldiğinde basına hala gerektiği gibi bir değer verilmemekteydi. Kitaplar ve broşürler düşüncelerin yayılması için yeterli görülmekteydi. 1653-1788 döneminde gazetelerin siyasal konuları ele almaları yasaklanmıştır. Gazeteler daha çok yazınsal bir nitelik sergilemişlerdir. Bu dönemde etkin olan gazeteler La Gazette, Le Journal des Savants ve Le Mercure' dür.

İlk günlük gazete ise 1 Ocak 1777 tarihinde Journal de Paris adıyla Paris'te yayınlanmıştır. 1778 yılında, bu gazeteyi Journal Général

1 ALBERT Pierre, La Presse, 1991, s.75

de France izlemiştir.

1789 yılına gelindiğinde Fransız Devrimi, Basın Tarihi için bir dönüm noktası oluşturmuştur. Fransız Devrimiyle birlikte basın özgürlüğü ilkeleri de ilk kez olarak betimlenmiştir. 26 Ağustos 1789 tarihli İnsan Hakları Bildirgesi'nin XI. maddesinde şu sözlere yer verilmiştir: "Düşünce ve görüşlerin özgürce iletilmesi, insanın en değerli özgürlüklerindedir. Bu nedenle, yasayla belirlenen bu özgürlüğün aşırı kullanımı durumları dışında, her vatandaşın konuşma, yazma ve yayın yapma hakkı vardır." 2

Böylelikle uzun bir dönemden beri sıkı bir denetim altında tutulan gazetelerin sayısında büyük bir artış olmuştur. O dönemin gazeteleri arasında La Gazette de France, Le Journal de Paris, Le Journal des Debats et Décrets, Le Moniteur universel, Le Courier de Provence, Le Patriote français, Le Courier de Paris, L' Ami du Peuple yer almaktadır.

19. yüzyılın ilk yarısında gazetelerin sayıları ve tirajları giderek daha da artmıştır. Paris günlük basınının tirajı 36 binden, bir milyona ulaşmıştır. Bu gelişim siyasal, sosyal, ekonomik ve teknik nedenlere bağlanabilir. Endüstri ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte basım tekniklerinde de büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Seri üretim sayesinde gazete fiyatlarında bir düşme, buna bağlı olarak gazete okuyanların sayısında artma gözlenmiştir.

20. yüzyılda gazete artık yaygın bir tüketim malı konumuna gelmiştir. Gazete tirajları bir milyondan 5,5 milyona ulaşmıştır. Bu dönemde yayınlanan gazeteler arasında Le Petit Parisien, Le Matin, Le Journal, Le Cri du Peuple, La Petite République, L'Humanité, L'Action, L'Aurore, Le Figaro, L'Eclair, Le Canard enchainé sayılabilir. Birinci Dünya Savaşı sırasında bu gazeteler varlıklarını sürdürmeyi başarmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ise gazeteler bir çok sıkıntılarla karşılaşmışlardır. Pek çoğu kapatılmıştır. Savaşın sonra da işgal altındaki Fransa'da yayınlanan gazetelerin hemen hemen tamamı bu kez Fransız Hükümeti tarafından kapatılmıştır. Ancak 1945 yılından sonra tirajlar 12 milyondan 15 milyona yükselmiştir. Paris'te yayınlanan gazetelerin sayısı 28'e, taşrada yayınlananların sayısı 175'e ulaşmıştır. Ayakta kalabilen gazeteler arasında şunları sayabiliriz: L'Humanité, Ce Soir, Le Populaire, France-Tireur, Liberation, Combat, Le Figaro, L'Aurore, France- Soir, Le Parisien libéré, Paris- Presse ve Le Monde.

1.2 Günümüzde Fransız Basını

Günümüzde Fransız basını iki dünya savaşı atlattıktan sonra bir ölçüde zayıflamıştır. 1946 yılında 15 milyona ulaşan gazete tirajları 1991 yılında 10 milyona düşmüş bulunmaktadır. Savaş sonundaki tiraj artışı " halkın özgürlük sarhoşluğuna kapılarak yeni haberlere ulaşabilmek amacıyla gazetelere yönelmesine" bağlanabilir.³ Ancak daha sonra tiraj eski düzeyine düşmüştür.

Aynı zamanda, konulu yayınların çoğalmasıyla birlikte Fransa'da da, tüm dünyada olduğu gibi, multimedya gruplarının kurulması ve buna bağlı olarak tekelleşme sorunu ortaya çıkmıştır. Gazete sayısı 1988 yılında 76'ya düşmüştür. Tekelleşme, Fransa'da, diğer ülkelerin aksine piyasayı sarsacak çok güçlü gazetelerin ortaya çıkmasına yol açmamıştır. Bunun başlıca nedeni taşra gazetelerinin, yörelerinde etkin olmalarıdır. Bu yüzden giderek gelişmekte olan Fransız basın grupları, daha çok özel radyo ve televizyonlara yönelmiştir. Ayrıca uluslararası sermayelerle de işbirliğine gitmişlerdir. Bu yayılım sonucunda tekelleşmeye bir kısıtlama getirilmesi gerekliliğini gören hükümet, 23 Ekim 1984 yasasıyla tek bir grubun elinde bulundurabileceği günlük gazete oranını %15 olarak belirlemiştir. 27 Kasım 1986 tarihli yeni bir yasa ise bir grubun medya alanında denetimi altında tutabileceği günlük gazete kotasını %30 olarak öngörmüştür

Fransa'da şu anda etkin olan başlıca gruplar şunlardır: Hachette Grubu, Robert Hersant Grubu, Les Edition Mondiales, Ouest-France Grubu, CEP Communication Grubu, Prisma Presse Grubu, Amaury Grubu, Filipacchi Grubu, Bayard Presse Grubu, Le Monde Grubu.

1.3 Le Monde Gazetesi

Le Monde Gazetesi 1944 yılında Hubert Beuve-Méry tarafından kurulmuştur. Fransa'nın en ciddi ve güvenilir gazetelerinden bir tanesidir. Gazete, şirket yapısı olarak da diğer gazetelerden belli ölçülerde ayrılmaktadır. Şirketin anaparasının %49'u çalışanlarına aittir. Görünüm olarak da bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bunların en önemlisi fotoğraflara büyük ölçüde yer vermemesi, ancak içerik açısından zengin olmasıdır.

Le Monde kurulduğu günden bu yana Fransız kamuoyu üzerinde

3 GUERIN Serge-POUTHIER Jean-Luc, La Presse Ecrite, 1993, s.9.

etkili bir kalite gazetesi olma niteliğini korumuştur. 1944-1969 yılları döneminde gazetenin yönetimini yürüten Hubert Beuve-Méry'nin gazetecilik ilkesi " okuyucuya doğru, açık, mümkün olduğu kadar çabuk ve eksiksiz haber vermek " olmuştur.4 1969-1982 dönemlerinde gazetenin yönetimini devralan Jacques Fauver de aynı doğrultudaki haber anlayışını sürdürmüştür. 1984 yılına gelindiğinde gazeteyi André Laurens yönetmiştir. Ancak gazetenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar yüzünden Laurens istifa etmek zorunda kalmıştır.

1985 yılında yönetimi, deneyimli bir yönetici olan André Fontaine'nin ele almasıyla Le Monde karşı karşıya kaldığı bu önemli krizi atlattır. Gazete hisselerinin halka açılması ekonomik güçlüklerin aşılmasına büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Daha sonra 1991 yılında André Fontaine'in yerini Jacques Lesaurne almıştır. Böylelikle gazetenin yönetimine ilk kez basın dışından ve basın kartı olmayan birisi getirilmiştir. Bir ekonomi profesörü olan Fontaine'in işin başına getirilmesinin en önemli nedenlerinden bir tanesi gazetenin mali istikrarı yakalama çabasıdır.

Le Monde Gazetesi'nin Genel Yayın Müdürleri ise gazete çalışanlarının oyları ile seçilmektedir. Gazetenin bu özelliği dünyanın sayılı bir kaç gazetesinde vardır. Seçim kapalı oy usulü ile gerçekleştirilmektedir. Bu yöntemle seçilen en son Genel Yayın Müdürü Daniel Varnet'dir. Yeni Genel Yayın Müdürü'nün benimsediği ilkeler gazetenin kurucusununkilerle aynıdır: Bağımsızlık, sebat, ciddiyet çizgisinde yürümek.

Yöneticilerin gazeteyi ayakta tutabilmek için gösterdikleri çabalar yavaş yavaş sonuçlarını vermeye başlamıştır. Son yıllardaki gelişmeler gazetenin okunma oranında 1989 yılına oranla %1 bir artış olduğunu göstermektedir. Bu sayı Fransa için hiç de küçümsenecek bir oran oluşturmamaktadır.

Savunduğu ilkeler ve izlediği gazetecilik anlayışıyla Fransız Basım'nda önemli bir yer tutan Le Monde gazetesi okuyucularını gerek ulusal gerek uluslararası olay ve konulara karşı duyarlı kılmaya çalışmaktadır. Gazete her gün hemen hemen 3-4 sayfasının tamamını (bu sayı gündeme göre değişiklikler gösterebilmektedir) uluslararası olaylara ayırarak bu konuya verdiği önemi kanıtlamaktadır. Bu haberler birinci sayfayı izleyen bir kaç sayfada ele alınmaktadır. Gazetenin ulusal olaylardan önce uluslararası olaylara yer vermesi bu konuda ne denli duyarlı olduğunun bir başka kanıtı olarak kabul edilebilir.

Gazete, bütün bu olgular doğrultusunda, uluslararası bir olay olan Cezayir'deki olayları özenli bir biçimde izlemektedir. Cezayir'deki olaylara Fransız kamuoyunun ilgiyle yaklaşımı, hem bu ülkede bütün ulusları ilgilendiren önemli olaylar olmasından, hem de Cezayir'in Fransa açısından özel bir konumu bulunmasından kaynaklanmaktadır.

2. CEZAYİR OLAYLARI

Fransa'nın Cezayir'e duyduğu ilgi sömürge yıllarından beri süregelmektedir. Cezayir'in iç ve dış politikası Fransa'yı her zaman yakından ilgilendirmiştir. Cezayir uzun yıllar Fransa'nın sömürgesi olmuş ve Fransızlar'ın hukuk düzenini benimsemiş ve Fransız kültürünün etkisiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu etki dil alanında olduğu kadar bütün toplumsal alanlarda zorunlu olarak sürmüştür. Ancak bütün bu zorunlu etkilerin altında toplumsal yaşamını sürdüren Cezayir, müslüman bir ülkedir ve islami kurallar etkisini hiç bir zaman tam anlamıyla (Fransa'nın her ne kadar yoğun bir siyasal ve ekonomik baskısı da olsa) yitirmemiştir. Fransa bir Avrupa ülkesidir, bunun etkisiyle Cezayir'e çağdaşlığı ve bir Avrupa ülkesinin toplumsal kurallarını uzun yıllar benimsetmeye çalışmıştır.

2.1 Tarihçe

132 yıllık Fransız işgaline baş kaldıran Cezayir, 7.5 yıllık savaştan sonra resmen bağımsızlığına 5 Temmuz 1962'de kavuşmuştur. Kurtuluş Hareketi içinde bulunan ve 1958'de Fransızlar tarafından tutuklanan Ahmet Bembela bağımsız Cezayir'in ilk Devlet Başkanı olmuştur. Bağımsızlıkla birlikte kurulan Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) tek parti olarak 1991'e kadar iktidarda kalmıştır.

1991'de çok partili sisteme geçişle birlikte yapılan ilk seçimlerin 1. turunda, aşırı islamcılarının oluşturduğu ve İran Modeli bir İslam Devleti kurmayı amaçlayan İslami Selamet Cephesi'nin (FIS) 188 sandalyeyle iktidara yürüdüğünü gören ordu duruma el koymuştur ve seçimlerin 2. turu iptal edilmiştir.

Bu 2. turun iptal edilmesi üzerine aşırı islamcılar halkı genel greve çağırmıştır ve eline silah alan "Allah adına" kan dökmeye başlamıştır. 4 yıllık cihadın bilançosu 50 bin ölüyü bulmuştur. İşte bu noktada ordu yeniden devreye girerek dürüst ve güvenilir eski bir general olan Liamine Zerual'i politika sahnesine çıkarmıştır. Devlet Başkanlığı seçimlerinde Zerual'in oyların %70'ini alarak Devlet Başkanlığına

seçilmesiyle 4 yıllık terör eylemlerinde de azalma başlamıştır. Ayrıca aşırı islamcılar arasındaki bölünme de ülkede "milli mütabakat" sürecine katkıda bulunmuştur.⁵

FIS'in boykot çağrısına karşın seçimlere bu denli yoğun bir ilgi olması ve İslamcı terörü reddeden ılımlı İslamcı Hamas Partisi'nin oy patlaması yapması halkın terörden bıkmış olduğunu kanıtlamaktadır.

Şu anda Cezayir' de FIS'in tüm liderleri yakalanarak hapse atılmıştır. FIS önceleri, 1962'den beri Cezayir'i yöneten tek parti rejminin yolsuzluklarına, baskılarına, haksızlıklara ve fakirliğe başkaldıran geniş tabanlı bir muhalefet hareketinden başka bir şey değildir. " İçinde en aşırı dincisi olduğu gibi, en liberali, düşünürü, haksızlığa uğramış bürokrati, hatta laik üniversiteliler de bulunuyordu."⁶ Ancak 1992 seçimlerinin iptali FIS'i silahlı mücadeleyi körüklemeye itmiştir. Halkın tepkisi olarak nitelendirilen terörün denetimden çıkması FIS'in kendi yarattığı canavar tarafından yutulmasına yol açmıştır.

Silahlı İslam Grubu (GIA) FIS'in askeri kolu olarak kurulmuştur. Bu grup zamanla FIS'i dinlemez olmuş ve ülkede yarattığı terör ortamını FIS'e de yöneltmiştir. Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi FIS'in yönetimle uzlaşma yolları aramasıdır.

Tarih sıralamasına göre FIS'in ve Cezayir'in siyasal yaşamına bir göz atarsak 1989'dan 1995'e dek belirleyici temel olayların şunlar olduğunu görürüz:

1989 İslami Kurtuluş Cephesi (FIS)'in kuruluşu.

Nisan 1990 FIS yanlılarının başkent Cezayir'de ülkenin şeriatla yönetilmesi için sokağa dökülmesi.

Haziran 1990 Yerel seçimler sonucunda FIS, 48 bölgeden 32'sinde yönetime gelmesi.

Ekim 1991 Seçim tarihi 1. tur 29 Aralık 1991, 2. tur 16 Ocak 1992 olmak üzere yeniden belirlenmesi. Hapisteki FIS liderlerinin seçime giremeyecekleri açıklanması.

26 Aralık 1991 FIS'in ilk turda 188 sandalye kazanması. FLN'in 15, Sosyalistler'in 25, Bağımsızlar'ın 3 milletvekilinde kalması.

⁵ Milliyet Gazetesi, Ali Haydar Yurtsever, 18 Ocak 1996.

⁶ Sabah Gazetesi, Mehmet Ali Birand, 16 Ocak 1996

11 Ocak 1992 Cumhurbaşkanı Şadli Bin Cedit'in ordunun baskısıyla istifa etmesi. Ordunun yönetime el koyması. Muhammed Boudiaf'ın Devlet Yüksek Konseyi Başkanlığına getirilmesi.

9 Şubat 1992 Hükümet'in FIS'i yasadışı ilan etmesi. FIS'in yasaklanmasıyla İslami muhalefetin şiddet eylemlerine yönelmesi.

29 Haziran 1992 Boudiaf'ın suikaste kurban gitmesi. Yerine Ali Kafi'nin seçilmesi.

Şubat 1993 Savunma Bakanı General Nezzar'ın bombalı bir saldırı sonucu öldürülmesi.

31 Ocak 1994 Yeni Cumhurbaşkanı Zerual'ın görevine başlaması.

1 Kasım 1994 Zerual'ın FIS liderleriyle diyalog çabasının başarısızlıkla sonuçlandığını açıklamaması.

16 Kasım 1995 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oyların %61'ini alan Zerual'ın yeniden seçilmesi.⁷

2.2 Günümüzde Cezayir

Cezayir içinde bulunduğu terör ortamından kurtulmak için büyük bir çaba harcamaktadır. Gerçek bir demokratik sürece geçmek için Cumhurbaşkanı Zerual'e büyük görevler düşmektedir. Bu bağlamda İslamcı kesimle uzlaşma çabaları sürdürülmektedir. Bu amaçla yapılan pek çok yuvarlak masa toplantıları hem ulusal düzlemde hem uluslararası düzlemde olayın bir an önce çözümüne kavuşturulması gerektiğini vurgulamaktadır. Yapılan toplantılardan ortaya çıkan ortak görüş ise ancak uzlaşma yoluyla olayların kapatılabileceği yolundadır.

Cezayir'de hemen hemen her gün meydana gelen terör olayları halkı bezdirmiş durumdadır. Devletin de teröre terörle karşılık vermesi

⁷ Milliyet Gazetesi, 16 Ocak 1996.

olayları daha da yoğunlaştırmaktadır. Şu anda Cezayir'de bulunan Parti'lerin tümü, ılımlı dinci grup olarak bilinen Hamas, reform yanlısı RCD, liberal eğilimli TRA, sosyal demokrat Sosyalist Güçler Cephesi (FSS) bu konuya çözüm bulabilmek amacıyla kolları sıvamış bulunmaktadırlar.

3. LE MONDE GAZETESİ VE CEZAYİR OLAYLARI

Le Monde Gazetesi siyasal çalkantılar içerisinde olan Cezayir'e ve buradaki olaylara yakından ilgi göstermektedir. Orada meydana gelen her türlü olay gazete sayfalarında yansıtılmaktadır. Uluslararası olaylara büyük önem veren Le Monde Cezayir'deki gelişmeleri de anında okuyucularına ulaştırmaya çalışmaktadır. Her gün birilerinin suikaste kurban gittiği, gazetecilerin, özellikle yabancı gazetecilerin öldürüldüğü bir ortamda hem Fransız hem Cezayirli gazeteciler, Cezayir'den Le Monde gazetesine haber gönderebilmek için çalışmaktadırlar.

3.1 Gazete'de Yayınlanan Haberlerin İçeriği

Belirlediğimiz dönem olan Nisan 95-Haziran 95 tarihleri arasında Cezayir ile ilgili irili ufaklı pek çok haber hemen hemen her gün Le Monde'un uluslararası olaylar sayfasında yer almıştır. Biz bunlar arasından en önemlilerini seçmeye çalıştık ve bu dönem için örnek olarak 32 önemli haber saptadık. Bu olayların kimi oradaki terör ve cinayetleri ele alırken kimi de siyasal durumu incelemekte ve olaylara Fransa'nın yaklaşımını dile getirmekteydi.

11 Nisan 1995 tarihli haber, FFS'nin Başkanlık seçimlerinin yapılması gerekliliği ile ilgili Cumhurbaşkanı Zeru'ale yaptığı görüşmeyi ve bu konuda bir uzlaşmaya varılamadığını açıklamaktadır. Yine aynı haberin içerisinde Alain Juppé'nin Cezayir'de güvenliğinin sağlanması ve seçimlerin bir uzlaşma ortamı içinde gerçekleştirilmesi dileği ve Uluslararası Para Fonu'ndan (IMF) borç almak isteyen Cezayir'in içinde bulunduğu ekonomik durum ele alınmaktadır.

15 Nisan 1995 tarihli haberde Cezayir'deki olayların Fransa'ya yansıyan bir yönü görülmekte. Fransız bir polisin saldırısına uğrayan bir Cezayir vatandaşıyla ilgili olay tarafsız bir biçimde Le Monde

Gazetesi'ne yansıtılmıştır.

19 Nisan 1995 tarihli haber Cezayir Hükümeti ve muhalefet arasındaki gerginliğin artışıını açıklamaktadır. Cumhurbaşkanı Zerual'ın yıl sonunda bir seçime gitme isteği dile getirilmektedir. Ancak İslamcı kesimle silahlarını bırakmadıkları taktirde bir diyaloga girmeyeceğini belirtmesi muhalefet liderlerinin tepkisini çekmektedir.

21 Nisan 1995 tarihli haber "berber ilkbaharının" gelmesi ve bu günde olay çıkmaması için alınan tedbirleri ele almaktadır.

22 Nisan 1995 tarihli haber Cezayir ve Libya liderlerinin biraraya gelerek her türlü terörizmi kınadıklarını bildirmektedir. Ayrıca berber ilkbaharı dolayısıyla yapılan gösterilerden söz etmektedir.

23 Nisan 1995 tarihli Le Monde, Fransa'da yapılan bir araştırma sonucunda 1994 yılında Cezayir'lilerin Fransa'ya sığınma taleplerinde bir artış olduğunu saptandığını ve bu konudaki verileri sunmaktadır.

29 Nisan 1995 tarihli haber Fransa'nın Cezayir'e yaptığı mali yardımı azaltma tasarısı ile ilgilidir. Haberde Fransa'nın Cezayir'le arasına bir mesafe koymaya çalıştığı da belirtilmektedir. Aynı bir köşede ise Cezayir'de eğitim alanındaki sıkıntılar yer almaktadır.

5 Mayıs 1995 tarihli haber GIA'nın yeni tehditlerini ve bu noktadan hareketle eylemlerini, tasarılarını geniş bir biçimde ortaya koymaya çalışmaktadır.

6 Mayıs 1995 tarihli haberde iki Fransız, bir Kanada'lı, bir İngiliz, bir Tunus'lu ve bir Cezayir'linin öldürülmesi olayı ele alınmaktadır.

7 Mayıs 1995 tarihli haber Le Monde Gazetesi'nin konuyla ilgili yaptığı bir yorumu açıklamaktadır. Bu yorumda 5 Mayıs'ta iki Fransız'ın öldürülmesi, Cezayir Hükümeti ve Fransız Hükümeti'nin takınması gereken tutum gazetesinin kendi yorumu olarak dile getirilmektedir. Yine aynı tarihli gazetede yer alan bir başka haber aynı olayı ele alarak Cezayir'in halen şiddet olaylarından kurtulamamış olduğu gerçeğini vurgulamaktadır.

11 Mayıs 1995 tarihli haberde halkın artık şiddet olaylarıyla iç içe yaşamaya alıştığı açıklanmakta ve toplumsal yaşamdan kesitler verilmektedir.

16 Mayıs 1995 tarihli haberde GIA ve İslami Kurtuluş Ordusu (AIS) arasında bir birleşme söz konusu olduğu, ayrıca 13 kişilik Avrupa'lı uzman grubunun Cezayir Dış İşleri Bakanı'nı ziyarete gittiği bildirilmektedir.

17 Mayıs 1995 tarihli haber öldürülen Devlet Başkanı Boudiaf'ın suikastini gerçekleştiren Boumaarafı'nın duruşması ve duruşmadaki gelişmeler açıklanmaktadır.

18 Mayıs 1995 tarihli haber bir önceki günde olduğu gibi duruşmayı ele almaktadır.

20 Mayıs 1995 tarihli haber Cezayir Ordusu'nun terörist grupları ortadan kaldırmaya kararlı olduğunu açıkladığını bildirmektedir.

21 Mayıs 1995 tarihli haberde Cezayir Ordusu'nun İslamcı gruplara tam bir savaş açtığı ve yaptığı operasyonlar anlatılmaktadır.

23 Mayıs 1995 tarihli gazetede Cezayir'li bir gazetecinin öldürüldüğü haberi yer almaktadır.

4 Haziran 1995 tarihli haberde Cezayir İç İşleri Bakanı'nın 3000 İslamcı teröristin yakalanmasıyla ilgili yaptığı açıklamaya yer verilmektedir.

6 Haziran 1995 tarihli haber Boudiaf'ın katilinin idama mahkum edilmesi olayını ve geride bıraktığı soru işaretlerini işlemektedir.

8 Haziran 1995 tarihli haberde Cezayir'li gençlerin sorunları dile getirilmekte ve geleceğin onlar için ne kadar belirsiz olduğu anlatılmaktadır.

9 Haziran 1995 tarihli haberde 7 Haziran'da öldürülen Fransız çiftin katillerinin yakalanması için Fransız Hükümeti'nin Cezayir Hükümeti'ne yaptığı çağrı ve bu konuyla ilgili çeşitli görüşler yer

almaktadır.

10 Haziran 1995 tarihli gazetede Cezayir'e giden bir gazetecinin yaptığı değerlendirmeye, bir anlamda tanıklığa yer verilmiştir. Annesi Cezayir'de doğan yazar halkın özlemlerini ve şehrin durumunu betimlemiştir. Yine aynı tarihli gazetede yer alan başka bir haberde muhalefetin milli mutabakata varabilmek için Hükümeti destekleme kararı dile getirilmektedir. Ayrıca başka bir haberde Fransa - Cezayir ilişkileri yer almaktadır.

11 Haziran 1995 tarihli haberde Cezayir'deki uzlaşma çabalarına değinilmekte ve çeşitli Parti'lerin bu konudaki görüşleri dile getirilmekte.

17 Haziran 1995 tarihli haberde uzlaşma çabaları çerçevesinde FIS yapılan görüşmelere ve Başkanlık seçimleriyle ilgili son gelişmelere yer verilmektedir.

18 Haziran 1995 tarihli haber Cezayir'de öldürülen iki Fransız vatandaşı ile ilgilidir.

21 Haziran 1995 tarihli haber Cezayir Hava Yolları'nın Paris'e uçuşlarının yasaklanması olayını, bunun nedenlerini ve Cezayir halkının tepkisini ele almaktadır.

23 Haziran tarihli haber Hükümetin İslami Cephe'yle uzlaşmaya çalışmasına karşın süre gelen terör olaylarını yansıtmaktadır.

24 Haziran 1995 tarihli gazete Cezayir'de yaşayan ancak düşüncelerini özgürce açıklayamayan gazetecilerden birine sayfalarını açmış bulunmakta. Yazar Cezayir ile ilgili düşüncelerini ve şiddet olaylarıyla ilgili görüşlerini açıklamaktadır.

26 Haziran 1995 tarihli gazetede de Cezayir'li bir gazeteci kendi düşüncelerini dile getirmekte ve Cezayir Hükümetini eleştirmektedir.

3.2. Gazete'nin Olayları Ele Alış Biçimi

Le Monde Gazetesi kurulduğu ilk günden bu yana tarafsızlık

ilkesini benimseyen bir kalite gazetesidir. Fransa'da, Le Figaro ve Libération gazeteleriyle birlikte araştırmacıların başvurduğu, gündemi eksiksiz izleyen bir basın kuruluşudur.

Bu doğrultuda gazetenin Cezayir Olaylarına bakış açısını irdelediğimizde olayları tarafsız bir biçimde tüm yönleriyle vermeye çalıştığını gözlemlemekteyiz. Orada meydana gelen her türlü olay eksiksiz bir biçimde anında Fransız kamuoyuna iletilmekte ve konunun her boyutu derinlemesine okuyuculara sunulmaya çalışılmaktadır. Ancak Cezayir'in eski bir Fransız sömürgesi olduğu göz önünde bulundurulduğunda ülkede meydana gelen şiddet olayları, özellikle de yabancılara yönelik olanları eleştirel bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu tutum daha çok gazetenin konuyla ilgili yorum yaptığı köşelerde kendini belli etmektedir. Örneğin gazete başlattığı bir kampanyayla Cezayir'de baskı altında olan gazetecilere sayfalarını açtığını duyurmaktadır. Bu duyuru gazetede şu sözlerle yer almaktadır: "Cezayir Basını iki tehdit altındadır. Bunlardan biri silahlı İslami Gruplar, diğeri ordunun elindeki hükümet. Le Monde ve La Croix gazeteleri bir dayanışma örneği olarak Reporters sans frontieres ile işbirliğine giderek etkin bir biçimde Cezayir'de çalışan çeşitli görüşlerdeki Cezayir'li gazetecilere sayfalarını açmaya karar vermiştir." 8

Bu duyurudan da anlaşılabilceği gibi Le Monde gazetesi'nde, ülkedeki olaylardan rahatsız olsun olmasın, Cezayir'li tüm gazeteciler görüşlerini dile getirebilmektedirler. Bizim çalışma alanımıza giren bu türden iki yazıda Cezayir'deki savaşın insanlar, şehirler ve özellikle baskın bir sansür denetimiyle karşı karşıya kalan gazeteciler üzerindeki olumsuz etkileri anlatılmaktadır.

Bunun dışında Le Monde Fransa'nın Cezayir'e yönelik nasıl bir siyaset izlemesi gerektiğini de çeşitli uzmanların görüşüne yer vererek kamuya duyurmaya çalışmaktadır. Fransa'da Cezayir ile ilgili iki görüş ileri sürülmektedir. Bunlardan bir tanesi eski bir sömürge olan Cezayir'in ekonomik ve siyasal açıdan desteklenerek Fransa'nın arabuluculuğu ile olaylara son verilmesi doğrultusundadır. Bu görüşe karşı çıkan bir grup ise demokratik ve bağımsız bir ülke olan Cezayir'in kendi sorunlarını kendisi çözmesi gerekliliğini savunmaktadır.9

Le Monde Gazetesi de toplumda yaygın olan bu iki görüşü ele aldığı "Fransa'da ikinci Cezayir Savaşı" adlı yazıda Fransa'nın Cezayir

8 Le Monde Gazetesi, 24 Haziran 1995.

9 Politique Etrangere Dergisi, 1995/1996, Paul-Marie de La Gorce, La France et Le Magreb, s.928.

siyasetinin belirsizlikler gösterdiğini dile getirmektedir. Ayrıca buradaki vahşete karşı yeterince duyarlı olunmadığını yalnızca kadınlar ve gazeteciler öldürüldüğünde bir takım eleştiriler yapıldığını, geri kalan terörün görülmeyeceğini ileri sürmüştür. Bu sözlerle Fransız Hükümetine de bir eleştiri yöneltmiştir.

Kısaca gazetenin olayları her açıdan eleştirel bir bakışla, taraf tutmadan gerektiğinde yorumlayarak açıkladığı görülmüştür.

SONUÇ

Teknolojik ve endüstriyel gelişmeler sonucunda giderek küçülen dünyamızda ulusal olaylar kadar uluslararası olaylar da kamuyu yakından ilgilendirmektedir. İletişim alanındaki yenilikler dünyanın bir ucunda gerçekleşen olaylara anında ulaşmamızı sağlamaktadır. Buradan da doğru ve anında haber anlayışı doğmaktadır. Bu habercilik anlayışını benimsemiş olan Fransa'nın önemli gazetelerinden bir tanesi de Le Monde Gazetesi'dir.

Gazete her türlü alanda olduğu gibi uluslararası haberler alanında da doğru, tarafsız ve hızlı bir yayıncılık yapmayı amaçlamaktadır. Tüm uluslararası sorunları aynı titizlikle ele alan Le Monde Gazetesi şu anda dünyanın en karışık ülkelerinden biri olan Cezayir'deki olaylara da sayfalarında oldukça geniş yer vermektedir. Yaptığımız inceleme sonucunda olaylarla ilgili hemen hemen her gün bir haber yayınlandığını saptadık. Ancak yerimizin darlığından ötürü inceleme konusu olarak bunlardan bir bölümünü seçmek zorunda kaldık.

Cezayir'in, Fransa açısından oldukça önemli bir konuma sahip olduğu düşünülürse, özellikle de yüz yıldan fazla Fransız egemenliği altında kaldığı ve Fransız uygarlığının etkisiyle geliştiği, halkının çoğunluğunun ikinci bir dil olarak Fransızca'yı ana dili gibi konuştuğu anımsanırsa bu ilginin kökeninde yatan nedenler daha iyi anlaşılabilir olur.

Cezayir'deki olaylar artık bir ulusun yaşadığı iç karmaşa olmaktan çıkıp tüm ulusları ilgilendiren uluslararası bir sorun konumuna gelmiştir. Özellikle de Cezayir Basını'nın susturulmaya çalışılarak pek çok gazetecinin öldürülmesiyle olaylar daha da ciddi bir boyut kazanmıştır. Bu noktada Le Monde Gazetesi'nin Cezayir Basını'nın ve halkının sesini duyurabilmesi için sütunlarını Cezayir'li Gazetecilere açmış olması uluslararası düzlemde büyük bir dayanışma örneği olmuştur. Aynı mesleği paylaşan insanların birbirleriyle yardımlaşması, dünyanın hangi bölgesinden olurlarsa olsunlar dayanışma içinde olmaları

dünya barışına büyük katkılarda bulunacaktır. Özellikle de Medya'nın üzerine düşen sorumluluğun bilincine vararak kullandığı tek silah olan kalemini kendisine yöneltilen silahlara çevirmiş olması da hayranlık uyandırıcı bir olgudur.

Le Monde Gazetesi'nin Cezayir için başlattığı kampanya, belki de dünyanın diğer bölgelerinde çözüm bekleyen sorunlarında dünya kamuoyuna yansıtılmasına katkıda bulunacaktır. Basının en temel işlevi topluma ulusal bilinç kazandırmanın yanı sıra, uluslararası duyarlılık da vermektir. Le Monde Gazetesi bunu başarmaya çalışan dünyanın örnek gazetelerinden bir tanesidir. Belki de bunun en önemli nedeni Fransa'da basına tanınan sınırsız özgürlük ve bu özgürlüğün yasalarla betimlenmiş olmasıdır.

KAYNAKÇA

1. ALBERT Pierre, La Presse, PUF,1991, Paris.
Histoire de la Presse, PUF, 1993, Paris.
2. GUERIN Serge-POUTYER Jean Luc, La Presse Ecrite 1992/1993, Connaissance des Media, 1993, Paris.
3. İNCEOĞLU Yasemin, Çeşitli Ülkelerde Medya, Der Yayınları, 1994, İstanbul.
4. Politique Etranger Dergisi, Kış 1995/1996, Institut Français Des Relation International, 1995.
5. Le Nouvel Observateur Dergisi, Le Choix des Algerien de France, 16-22 Kasım 1995.
6. Le Monde Gazetesi, Nisan 1995-Haziran 1995.
7. Hürriyet Gazetesi, Ateş Altındaki Ülke Cezayir, 4-7 Mart 1996.
8. Milliyet Gazetesi, Milliyet Cezayir'de, 13-18 Ocak 1996.
- 9.Sabah Gazetesi, Cezayir Dramı, 16-18 Ocak 1996.

